

A magyar katonai rádiófelderítés története

A hírszerzés egyidős az emberiséggel. Az emberi kíváncsiság, amivel törekszik adatok-információk gyűjtésére saját céljai elérése érdekében a kezdetektől való, létezik és létezni fog mindörökké. Egy gyakran idézett klasszikus, SZUN CE szerint is fontos a hírek, információk gyűjtése.

„Ha (az ellenség) hadseregére csapást akarunk mérni, ha (az ellenség) városát meg akarjuk ostromolni, ha (az ellenség) vezérét meg akarjuk ölni, akkor előre meg kell ismernünk a hadvezér őrségének, környezetének, látogatóinak, ajtónállóinak és személyes öreinek családi és személynevét, meg kell parancsolnunk a kémeknek, hogy mindezt fürkésszék ki.”¹

A történelem során az információhordozó közeg változott. Hírvivők, futárok, állati erővel célba juttatott nyílt, titkosított üzenetek és végül a technika vívmányait kihasználó módszerek terjedtek el, elsősorban a katonai, később a civil alkalmazásokban. Így történt ez a XIX. század végén is, amikor felfedezték a rádiózás elvét, forradalmasítva az információtovábbítás módszereit. Kezdetben azonban — 1896. III. 24-én Sztefanovics POPOV orosz fizikus sikeres kísérletet hajtott végre, mely során rádiójeleket küldött a szentpétervári egyetem egyik épületéből a másikba—, még kevesen sejtették milyen hatással lesz ez a jövőre nézve.

Ahogy azonban várható volt, a fegyveres erők hamarosan felismerték a rádióhíradás jelentőségét a hadviselésben. Sztefanovics POPOV is azzal töltötte későbbi kutatóéveit, hogy a rádióhullámok átvitelét minél nagyobb távolságra terjessze ki. A kronstadti tengerészeti akadémián a Finn-öbölben állomásozó orosz flotta minél sikeresebb kommunikációja érdekében dolgozott, egészen 1905 végén bekövetkezett haláláig.

Ahogy a kor modern hadseregeiben a kommunikációra eszközöket tömegesen rendszeresítették, úgy nőtt az igény a hírváltások forgalmának lehallgatására, az adatok-információk továbbítására. Így jött létre a rádiófelderítés, új felderítési ággként, a modern kor gyermekeként.

Az Osztrák Magyar Monarchiában is megjelentek a morzetávírók, majd a távbeszélő összeköttetésre is alkalmas rádió-berendezések. A híradócsapatok főleg az „1877” és „1892” mintájú rádióeszközöket használták a főparancsnokság intézkedéseinek eljuttatására a végrehajtó alakulatokhoz.

Az Osztrák Magyar Monarchia haderejében korán, 1896-tól alkalmaztak rádiólehallgató távírászokat, akiket az ausztriai Tullnban képeztek ki feladataikra, egészen az I. világháború végéig.

Az Osztrák Magyar Monarchia véderejében 18 féle hírszerző szolgálati ág működött, amelyek közül a távbeszélő-lehallgatók és a rádiólehallgatók képezték a későbbi rádiófelderítés elődjét.²

Érdekes adalék a történelmi visszaemlékezésekhez, hogy a rádiófelderítésben résztvevők ekkoriban nem önálló szakcsapatként, hanem a híradó szolgálat részeként hajtották végre feladataikat. Ez így is maradt egészen 1942. X. 1-ig, amikor a 101. híradó ezredből kiváló erőkből felállították a 101. rádiófelderítő zászlóaljat. Így jött létre egy új, önálló szolgálat, a magyar katonai rádiófelderítés.

Hamarosan nyilvánvalóvá vált az a tény, hogy a rádiófelderítés megjelenésével óhatatlanul is illetéktelen kezekbe kerülhettek a nyílt forgalmazásban továbbított közlemények. Így hamarosan megjelentek a kódkönyvek, kódtáblázatok, hogy a minősített adatok védeltsége fokozható legyen. Természetesen erre a lépésre is hamarosan megérkezett a válasz, létrejöttek a kód- és rejtjelfejtő szervezetek.

Az ismert kriptográfus, David KAHN szerint az első világháború előtt két ország hadereje készült fel a kriptográfiai kihívásokra: Franciaország és az Osztrák-Magyar Monarchia védereje. Ez utóbbi állományába tartozó Andreas FIGL százados lett az első ilyen szervezet vezetője 1911-ben. Ekkor Anglia, Németország és Oroszország sem ismerte még fel a rádiólehallgatás, rejtjelfejtés jelentőségét, elhanyagolta e terület fejlesztését. Oroszország azonban hamarosan nagy árat fizetett ezért a rövidlátásáért.

Az Osztrák-Magyar Monarchia rádiófelderítése az I. világháborúban

A XX. század első magyar rejtjel- és kódfejtojének a morva születésű POKORNY Hermann vezérezredest (ekkor még vk. szds.) tekinthetjük, aki az I. világháborúban, mindenféle előképzettség nélkül kezdett foglalkozni, a keleti frontra vezényelten, az orosz katonai táviratokkal. Nem értette, hogy a német és az osztrák hadvezetés miért nem tulajdonít jelentőséget a rejtjelezett orosz közleményeknek. Úgy gondolta, hogy a nyílt táviratoknál érdekesebb, értékesebb információkhoz juthat megfajtásukkal. Felettesei gyanakodva, nem túl nagy meggyőződéssel hagyták, hogy a fiatal tiszt megszervezze a lehallgató és a rejtjelfejtő szolgálatot. Hamarosan megszolgált az előjárói

bizalmat, és az I. világháború alatt három kiemelkedő eseményben bizonyultak nélkülözhetetlenek az általa megszerzett adatok, döntően befolyásolva a hadműveletek sikerét. 1914. IX. 6. és 1916. III. 1. között mintegy 10 000 lehallgatott táviratot fejtettek meg beosztottjaival közösen.

POKORNY Hermann és beosztottai rádiófelderítő tevékenységének haszna első ízben 1914-ben jelentkezett. Ez év decemberében az 1. osztrák-magyar és a 9. német hadsereg megállította a négy(!) hadseregből álló orosz „gőzhengert” a mai lengyelországi San Visztula mentén. A POKORNYÉK által lehallgatott és megfejtett 240 távirat segítségével megállapítható volt az orosz támadási szándék, a súlypontképzés módja, helye és állománybeli összetétele, mely segítségével végrehajthatóak voltak a szükséges csapatmozgások.³ **(I.sz. melléklet)**

Másodjára 1915 márciusában, a gorlicei áttörésnél játszott kulcsfontosságú szerepet a rejtjelfejtés. A megfejtett 205 távirati információ segítette hozzá a hadvezetést számos hadászati cél eléréséhez és 1915. VI. 2-ára Przemysl visszafoglalásához.⁴ **(II.sz. melléklet)**

POKORNY Hermann I. világháborús karrierjének csúcsát jelentette, amikor az általa vezetett részleg 53 távirat megfejtésének segítségével az osztrák-magyar és a német csapatok 1915. VIII. 25-én elfoglalják Breszt-Litovszk városát.⁵ **(III.sz. melléklet)**

A rádiófelderítés történetének taglalásakor mindenképpen szükséges bővebben foglalkozni POKORNY Hermann vezérezredes személyével. E páratlan karriert befutó,⁶ tehetséges és később méltatlanul feledésbe merült emlékü katonatiszt 1882. IV. 7-én született a morvaországi Kremserben (Kromerizben). A katonai iskolák elvégzése után tiszti pályafutását hadnagyként, Bécsben kezdte meg 1901. XI. 1-én. Német anyanyelve mellett csehül valószínűleg még a szülőföldjén megtanult, később pedig a bolgár, lengyel nyelvet is elsajátította, majd 1911-ben — mindössze három hónap alatt — az orosz nyelvet is megtanulta. A II. világháború után franciául is tanult, a magyart csak 1918-ban sajátította el. Az I. világháború időszakában az Evidenzbüro⁷ kötelékében is teljesített szolgálatot. 1917-ben diplomáciai rátermettségének következtében részt vett az I. világháborút lezáró Breszt-Litovszk-i béketárgyalásokon. Bár az anyanyelve német volt, az Osztrák-Magyar Monarchia összeomlása után, STROMFELD Aurél hívására, csatlakozott a magyar haderőhöz. Úgy érezte, hogy morva születésüként Ausztriában, mint „Zugraster” (Zugereist, bécsi dialektusban - befurakodott) lehetne csak, ezért választotta Magyarországot új hazájának. A Tanácsköztársaság bukása és a trianoni békediktátum után megszervezte és 1920-1925 között vezette a rejtett vezérkar⁸ „X” osztályát. 1921. október második felében az általuk megfejtett rejtjelanyagok segítségével látták el hiteles információval a Magyar Királyi Külügyminisztériumot és Magyar Királyi Honvédelmi Minisztériumot IV. Károly puccskísérletéről.⁹

Az ezt követő években különböző gyalogostiszti és vámőrségi beosztásokban szolgált.¹⁰

1935-ben véglegesen nyugdíjazták. Nyugállományba helyezése után magánvállalatoknál és a Hadtörténeti Levéltárban dolgozott.

1945-ben Rogyin Jakovlevics MALINOVSKIJ Hevesben lévő főhadiszállásán dolgozott és a marsall kérésére átadta a I. világháborúban megfejtett orosz rejtjelanyagok dokumentációját. Rövid külügyminisztériumi szolgálatot követően, mint horthysta tisztet eltávolították és később a nyugdíját is megvonták.

1960-ban Budapesten halt meg és Gödöllőn temették el.¹¹

Páratlanul kalandos életet élt. Sokoldalú katonatiszt pályafutásának főbb állomásai egyben korszakunk fordulópontjai is voltak. **(IV.sz. melléklet)**

Magyar rádiófelderítés 1920-1947

Trianon után a békeszerződésben foglaltak betartását az ANTANT Magyarországra delegált Szövetségszövetségi Katonai Ellenőrző Bizottsága ellenőrizte. A szigorú felügyelet csak 1927 után enyhült.¹² A haderőszervezés azonban 1920-1927 között titokban is folytatódott.

A honvédelmi tárca „X” osztály (sifre) nyersanyagait elsősorban a Magyar Királyi Posta által beszolgáltatott diplomáciai küldemények képezték és kevés írásos információ maradt fenn arról, vajon a Budapestre akkreditált külképviseletek rádióhíradását lehallgatták-e ebben az időben.

1932-ben megalakul a VI/2 osztályból a VKF/2 osztály, amely a vezetékes és rádiólehallgató tevékenységért felelt. Technikai eszközeit a Magyar Királyi Honvédelmi Minisztérium 1930-ban kiadott „Hírszerző Szolgálat ellátására vonatkozó szervezési és működési szabályzata” alapján a távbeszélő-lehallgató, rádiólehallgató és a rádióiránymérő készülékek képezték.

1935-ben SOMKÚTHY József altábornagy, vezérkari főnök POKORNY Hermannat megbízta a vezérkar rejtjelfejtő osztályának vezetésével. Ebben a minőségében, tapasztalatcsere céljából, erős

német-magyar kapcsolatok épültek ki és ekkor kezdte tanulmányozni az ENIGMA rejtjelező berendezést, mint egy később számba jöhető, rendszeresítésre váró eszközt.¹³

A II. világháború első éveiben a 101. híradóezred rádiófelderítő alegységei a keleti fronton tevékenykedtek és információt szereztek a szovjet erők észak kaukázusi arcvonalának mélységében állomásozó 4. szovjet repülőhadserreg-parancsnokság forgalmazásairól.

„Az eddigi 101/II. híradózászlóalj kilép a 101. híradóezred kötelékéből, és mint m. kir. honvéd rádiófelderítő zászlóalj önálló csapattevényté válik....”¹⁴

1942. X. 1-ig a magyar katonai rádiófelderítés, a híradó szolgálat csapatainak részeként tevékenykedett. Az új zászlóalj Nagyvárad és Budapest helyőrségekben diszlokált.

1942. X. 1-i hatállyal, a 101. zászlóaljból kikülönített erőkből létrehozták a 102. rádióhírszerző zászlóaljat, három századdal, Budapest békehelyőrségben.

A II. világháború alatt a VKF/2 osztályának „X” alcsoportjának vezetője jó kapcsolatokat ápolt a Reichsicherheitshauptamt (RSHA) [német Birodalmi Biztonsági Főhivatal] VI. osztályának szakembereivel. A rádiólehallgató részleg naponta 8-10 rádióállomást hallgatott le, főként a Budapestre akkreditált külföldi követségek adásait. A lehallgató- és rádióíránymérő állomások a fővárosban és a főbb településeken működtek. 1944-ben az RSHA délkelet-európai részlegének vezetője, Wilhelm HÖTTL SS hauptsturmführer,¹⁵ látogatást tett a magyar rádió lehallgatóknál, ahol a látottak nagy hatással voltak rá. Úgy találta, hogy a magyarok szegényes személyi és technikai erőforrásaik ellenére nagyon sikeresen dolgoznak.

A híres *Codebreakers* [Kódfejtők] című könyv szerzője, David KAHN erről úgy nyilatkozott, hogy Wilhelm HÖTTL SS hauptsturmführer szerint magyar rejtjelfejtők a korántsem ideális körülményeik ellenére, viszonylag több információt szereztek, mint a birodalmi külügy- és légügyi minisztérium, a hadsereg és a rendőrség lehallgató szolgálata együttvéve. Wilhelm HÖTTL SS hauptsturmführer főnökét Walter Friedrich SCHELLENBERGET SS-Brigadeführer meggyőzték a hallottak és 100 000 CHF-t biztosított további felszerelések vásárlására. Hat hónapon belül az egység túlszárnyalta a legvérmesebb reményeket, hiszen a moszkvai nagykövetségek, néhány amerikai, angol és a budapesti török nagykövetség (attaséhivatal) szinte valamennyi rádiótáviratának megfejtésével értékes információkat szereztek. Az utóbbiakból derült ki, hogy Joszif VISZAIROVICS SZAKASVILI [Sztálin] mennyire nem bízott nyugati szövetségeseiben és attól félt, hogy azok különbékét kötnek Németországgal. Alfred Jozef Ferdinand JODL vezérezredes, a Wehrmacht vezérkari főnöke szerint, ebben az időben ezek a hírforrások voltak számára a legmegbízhatóbbak Oroszországgal kapcsolatban. (V.sz. melléklet)

101. rádiófelderítő zászlóalj 1944. évi történetéről mérsékelt forrásanyag maradt fenn, a zászlóalj ekkor Erdélyben állomásozott.¹⁶

1945 elején a magyar rádiófelderítő erők Purgstall térségében hajtottak végre szaktevékenységet. Az utolsó híradások alapján a zászlóalj erői Schardinget elérve felmorzsolódtak, személyi állományuk egy része amerikai fogságba esett.

1945. január közepén az Ideiglenes Nemzeti Kormány Debrecenben felállította a Honvédelmi Minisztériumot, melyen 1945. III. 3-án megalakították a Katona Politikai Osztályt több alosztállyal: Nyilvántartó alosztály (NYÍL), benne a rádiócsoporth, Hírszerző alosztály, X (rejtjelző) alosztály.

Ez volt a háború utáni rádiófelderítés kezdete.

1947. II. 14-én a Katonapolitikai Osztályból megalakul a Katona Politikai Csoportfőnökség, ami a Budapest Nádor utca 9. szám alól átköltözött a Budapest Bartók Béla úti Hadik-laktanyába. Jelenleg ezt az objektumot a Katonai Nemzetbiztonsági Szolgálat használja. A csoportfőnökség keretében felállították a Rádiófelderítő Osztályt, majd 50 fővel létrehozták a Rádiófelderítő Csoportfőnökséget (1953-tól Rádiófelderítő Szolgálat), ami 1995-ig tervezte, szervezte, vezette a tevékenységet.

A Rádiófelderítő Szolgálat vezetői a mindenkor felderítő csoportfőnök rádiófelderítő helyettesei voltak.¹⁷

A háborút követő újjáépítés, a hadsereg újjászervezését is jelentette. A hazatérő tisztekből, altisztekből álló mobil csoportokkal különböző vételkísérleteket hajtottak végre az ország területén. A Rádiófelderítő Osztály segítségével 1947. VIII. 1-én megalakult az 1. honvéd önálló rádiófelderítő század.

A mai napig 1947. VIII. 1-ét tarjuk a magyar katonai rádiófelderítés születésnapjának, véleményem szerint igaztalanul. Hiszen levéltári adatok szerint az első, önálló rádiófelderítő alakulat 1942. X. 1-ei hatállyal jött létre, igaz Nagyváradon, tehát a jelenlegi Magyarország területén kívül. 1943. X. 1-én, azonban már Budapest helyőrséggel működött egy másik rádió-felderítő alakulat is. Tehát nem 1947. VIII. 1. a rádiófelderítés születésnapja. Néhány évvel ezelőtt beszélgettem erről a

témáról a tavaly elhunyt VASS Jenő nyá. ezredessel. Visszaemlékezései alapján az önkényes dátumkijelölés 1975-ben történt meg, amikor megszületett az igény a fegyvernemek, szakcsapatok történetének tudományos igényű feldolgozására. A szocialista Magyar Néphadsereg egyszerűen nem fogadhatott el egy II. világháborús, tehát a HORTHY-korszakra visszanyúló eredetet, így döntöttek 1947 ügyéről. Talán egyszer eljön az idő ennek tényszerű és történetileg megalapozott felülvizsgálatára és az új dátum kijelölésére.¹⁸

Magyar rádiófelderítés 1947-1990

Egy évvel a megalakulása után a 1. honvéd önálló rádiófelderítő század már „éles” feladatokat hajtott végre kitelepülten Írottkőn (Kőszeg) és a Badacsony lejtőjén.

1948-ban a századot 1. önálló rádió-felderítő (RÁF) zászlóaljja szervezték át. Ekkoriban „örökölt” USA, német és cseksély számú magyar szaktechnikai eszköz állt rendelkezésre. **(VI.sz. melléklet)**

1949. III. 16-án az 1. RÁF zászlóaljból, — átszervezés és feltöltés után — felállították a 101. kiképző és felderítő-lehallgató-iránymérő RÁF zászlóaljat, melyet 1949-1953 között a 102. és 103. zászlóalj felállítása követett. Rendszerint a jogelőd szervezetből kikülönített alegység bázisán és részben annak technikai eszközeivel történtek valósították meg az új alakulatok létrehozását. A 103. zászlóalj kezdetben a Rádió-felderítő Szolgálat alárendeltségében működött, majd később átkerült az 5. Hadsereg (Székesfehérvár) alárendeltségébe és áttelepült Szombathely helyőrségbe.

A hidegháborús kihívásoknak megfelelően egymást érték az átszervezések, melyek a RÁF alegységeket sem hagyták érintetlenül.

1953-ban a 101., 102. és 103. RÁF zászlóalj összevonásával létrejön az első hadászati-hadműveleti RÁF egység, a 102. önálló rádió-felderítő ezred néven, Budapest helyőrségben a Budakeszi úti laktanyában. 1953-1954-ben JÁMBOR Gyula alezredes vezetésével megkezdődött a szaktisztek képzése a Híradó Tiszti Iskolán. Jelentősen javult a szaktechnikai eszközpark és megkezdődött a magyar felderítővevők széleskörű alkalmazása. Számos eszköz fejlesztése, mint például a R-1250M, amely SZÖNYI István ezredes nevéhez fűződik. **(VII.sz. melléklet)**

Az ezred — amely az 1956-os magyar forradalom és szabadságharc eseményeiben nem vett részt — ebben a formában 1957-ig működött.

1957. II. 5-én a Budakeszi úti laktanyakomplexumban létrehozták a 3. önálló (hadászati) rádiófelderítő ezredet (MN2983), amely erőit és eszközeit tekintve megegyezett, szervezeti struktúrájával azonban lényegesen eltért az előd szervezettől, vagyis a 102. önálló (hadászati-hadműveleti) rádiófelderítő ezredtől.¹⁹

Az ezred 1983-ig hajtott végre szakmai teendőket, szoros együttműködésben a Varsói Szerződés tagállamainak fegyveres erőivel. Számos sikeresen végrehajtott feladat fűződik az ezred személyi állományához. Rendszeresen figyelemmel kísérték az Német Szövetségi Köztársaságban állomásozó Amerikai Egyesült Államok haderejének, valamint az olasz és az osztrák haderő tevékenységét, gyakorlatait.

1962-ben az ezred erői észlelték először, hogy az Atlanti-óceánon megnőtt a járőröző, atomfegyvereket hordozó B-52-esek létszáma, ami az Amerikai Egyesült Államok légerejének magasabb harckészültségbe történő helyezését, a készenlét fokozását jelentette a kubai rakétaválság idején.

Az ezrednél számos jól képzett tiszt és tiszthelyettes dolgozott. E mellett az alakulat elé kitűzött célok elérése érdekében a Vakok Intézetével kötött megállapodás kötöttek, amely alapján számos kitűnő és kifinomult képességű vak távírársz segítette éveikig a munkájukat.

1962-ben létrejött a hadműveleti szintű rádiófelderítés. A hadászati rádiófelderítő ezred állományából vált ki a 2. RÁF zászlóalj, amely az MN2983/C fedőszámot viselve később a Budapesten a Hidász utcába költözött és felvette a MN5341 számot.²⁰

A Magyar Néphadseregben az 1967. esztendő jelentette az új felderítési nem kialakulásának kezdetét, amikor a Vezérkar Felderítő (2.) Csoportfőnöksége felállította a 26. önálló rádiótechnikai felderítő zászlóaljat (Keszthely).²¹

Ekkor jelent meg a felderítési nemek között az ELINT, amely a COMINT-tal egyetemben képetei a SIGINT-et a nemzetközi terminológiában.²²

1974-ben a 26. önálló rádiótechnikai felderítő zászlóalj a vezérkar alárendeltségéből a 3. önálló rádiófelderítő ezred szervezeti alárendeltségébe került, megszületett a „rádióelektronikai felderítő” terminológia. **(VIII.sz. melléklet)**

A hadműveleti-harcászati rádiófelderítés fénykorában az 5. hadsereg közvetlen alárendeltségében egy RÁF zászlóalj teljesített szolgálatot, később pedig valamennyi hadosztály állományában még egy-

egy RÁF századdal rendelkező felderítő zászlóalj hoztak létre. Az első RÁF századot 1964-ben állították fel, melyet több is követett:

- 8. gépesített lövész hadosztály (MN4981) alárendeltségében a 42. felderítő zászlóalj (MN9027) kötelékében Újdörögd, majd Szombathely elhelyezéssel;
- 9. gépesített lövész hadosztály (MN7203) alárendeltségében az 54. felderítő zászlóalj (MN7842) kötelékében Kaposvár, majd Lenti elhelyezéssel;
- 11. harckocsizó hadosztály (MN2284) alárendeltségében a 74. felderítő zászlóalj (MN9550) kötelékében Tata, majd Győr elhelyezéssel;
- 7. gépesített lövész hadosztály (MN4127) alárendeltségében a 113. felderítő zászlóalj (MN1914) Kiskunfélegyháza elhelyezéssel.²³

Ebben az időszakban a magyar katonai rádiófelderítés — a vezérkar közvetlen alárendeltségében n működő — hadászati teendőket ellátó Budapesten diszlokáló 3. önálló RÁF ezredből és az 5. Hadsereg alárendeltségébe tartozó Szombathelyen állomásozó 2. önálló RÁF zászlóaljból, továbbá a hadosztályok felderítő zászlóaljainak RÁF századaiból állt. A hadászati, hadműveleti és harcászati RÁF tagozat jól kiegészítette egymást, kiképzésben, szakmai tevékenységben egyaránt kitűnően együttműködtek. **(IX.sz. melléklet)**

1983-ban a 3. önálló RÁF ezredet, 3. önálló RÁF dandárrá szervezték, az alakulat ekkor érte el szervezetét, létszámát és feladatrendszerét tekintve egyaránt történetének csúcspontját. A dandár 1990-től Magyar Honvédség Távközlési Kutató és Ellenőrző Intézet (TÁVKEI) néven folytatta tevékenységét.

A nemzetbiztonsági szolgálatokról szóló törvény²⁴ hatálybalépését követően a TÁVKEI kivált a Magyar Honvédség kötelékéből és újjáalakult Magyar Köztársaság Katonai Felderítő Hivatal (MK KFH) néven, melynek integráns részét képezte a Rádióelektronikai Felderítő Igazgatóság (RFI). 2012. I. 1-én a Magyar Köztársaság Katonai Felderítő Hivatala átalakult Katonai Nemzetbiztonsági Szolgálat (KNBSZ). A KNBSZ részét képezi a Rádióelektronikai Felderítő Igazgatóság utódszervezete a Technikai Felderítő Igazgatóság, amelynek a szakmai feladatai harmonizálnak az elődszervezet tevékenységével.²⁵

A hadászati rádiófelderítést 1947-2013 között 16 vezető irányítása alatt állt.²⁶

A Magyar Néphadsereg, majd 1991-től a Magyar Honvédség hadműveleti szintű rádióelektronikai felderítése 1992. VIII. 1-vel szűnt meg, amikor az új honvédelmi koncepció következtében megalakultak az MH. elektronikai harc szervezetek. A Szombathelyen diszlokáló 2. önálló rádiófelderítő zászlóalj és a Békéscsabán állomásozó 63. önálló rádió és rádiótechnikai zavarózászlóalj összevonásával létrehozták Kiskunfélegyházán az 5. elektronikai harc ezredet. Ezzel párhuzamosan — a jugoszláv háború tapasztalatai alapján — felállították az elektronikai harc századokat Győrött, Egerben és Pécsen. Ezek az alegységeket 1996-1997-ben számolták fel, a technikai eszközeiket pedig Kiskunfélegyházára csoportosították. **(X.sz. melléklet)**

A Magyar Honvédség 5. „Kiskun” elektronikai harc ezredet 2001. VI. 30-án felszámolták. A magyar katonai rádiófelderítés szakmai mélypontját az Magyar Honvédség 24. felderítő zászlóalj Egerből Debrecenbe történő áttelepítése idején érte el, amikor az Magyar Honvédség szervezetében mindössze egy elektronikai hadviselésre alkalmas szakasz maradt.²⁷

Ma az egyetlen szárazföldi, szervezetszerű elektronikai hadviselés (rádiófelderítő) képesség a kötelékben lévő Magyar Honvédség 5/24 „Bornemissza Gergely” felderítő zászlóaljnál rendszeresített elektromos hadviselést végző század formájában létezik.

Jelenleg a magyar katonai rádiófelderítést a Katonai Nemzetbiztonsági Szolgálat alárendeltségében működő, hadászati feladatokat ellátó, budapesti elhelyezésű Technikai Felderítő Igazgatóság kötelékében egy Debrecenben állomásozó, harcászati elektronikai hadviselést megvalósító század képezi.

Jegyzetek:

¹ SZUN CE

² JAKUS: 101-102.p.

³ POKORNY: IV. fejezet: A világháború.

⁴ Loc.cit.

⁵ Loc.cit.

⁶ POKORNY Hermann vezérezredes — összesen 20 — döntő többségében magas kitüntetésben részesült. Kitüntetései az Osztrák-Magyar Monarchiában, majd a két világháború közötti Magyar Királyságban, továbbá a II. világháború utáni Magyar Köztársaságban, végül pedig a Magyar Népköztársaságban kapta. A hazai kitüntetésekön kívül török, orosz, bolgár és porosz elismerésekben is részesült.

⁷ Az Evidenzbüro az Osztrák-Magyar Monarchia egyetlen felderítő szervezete volt, amely a haderő kötelékében, a vezérkar alárendeltségében működött.

PARÁDI ; PILCH: I.köt. 319-362.p. , II.köt. 11-21.p.

⁸ Ekkoriban a Honvédelmi Minisztérium VI. Csoportfőnöksége volt a rejtett Honvéd Vezérkar, ami ebben a formában 1932-ig működött. A VI/2. osztály volt felelős a hírszerzésért és kémelhárításért. 1932-ben GÖMBÖS Gyula parancsára a VI. Csoportfőnökség 2. osztályából szervezték meg a VKF 2. osztályt. Ez a hadrendi elnevezés végigkísérte a magyar katonai hírszerzés történetét, egészen a Honvéd Vezérkar Katonai Felderítő Hivatal 1990-es felállításáig.

⁹ POKORNY Hermann visszaemlékezései alapján megállapítható, hogy el lehetett kerülni a hadsereg teljes mozgósítását a „budaörsi ütközetként” elhíresült esemény kapcsán, amikor jelentette, hogy nem kell tartani a kis- antant támadásától, és IV. Károlyt a vártnál kisebb erők támogatják.

POKORNY : op.cit. : VI. fejezet: A vezérkarban, csapatszolgálatban.

¹⁰ „A Magyar Királyi Vámórség 1921. VIII. 25 – 1932. X. 1. működött a pénzügyi tárca látszólagos felügyeletével. A valóságban azonban — az ország védelmi képességének elősegítése céljából, a határőrizeti legális feladatkör rejtésében — a testület fedésében katonai erőket csoportosítottak a határra. A Szövetségek közötti Katonai Ellenőrző Bizottság magyarországi tevékenységének beszüntetése után, 1927-től a Magyar Királyi Honvédség gyalogezredeinek 1/3-a a Magyar Királyi Vámórség rejtésében a határok mentén diszlokált. A Magyar Királyi Vámórség élén a vámórség vezérfelügyelője állt, tevékenységét a Vámőr Főparancsnokság segítette. A testület 7 kerületből állt: Budapest, Győr, Szombathely, Kaposvár, Szeged, Debrecen és Miskolc székhellyel. A vámőr kerületek székhelyei és az őrizetükre bízott határszakaszok megegyeztek a Magyar Királyi Honvédség vegyesdandárainak székhelyeivel és határszakaszaival. A vámőr kerületek alárendeltségeibe a vámőr szakaszok tartoztak, összesen 54 szakasz. A vámőr szakaszok pedig a vámőr őrsöket irányították, amelyek a testület legkisebb szervezeti egységeit alkották. Összességében 153 vámőr őrs működött. A Magyar Királyi vámórság személyi állományának a létszáma — a szervezet rejtésében működő honvédezek nélkül — 4500 fő körüli volt. A bujtatott honvéd ezredek honvédségi egyenruhát és rangot viseltek, a honvédségnél rendszeresített haditechnikával rendelkeztek. A Magyar Királyi Vámórség önálló egyenruhával és rendfokozati rendszerrel, valamint csupán kézi lőfegyverekkel rendelkezett. A testület legénységi állományát úgynevezett kényszerborzolás (sorozás) útján biztosították. A vámőri rangoknak a katonai rangrendszerben volt párhuzamos megfelelője. A Magyar Királyi Vámórséghez helyezett katonák a katonai rangjuknak megfelelő vámőri rangot kaptak és visszahelyezésük alkalmával azt a katonai rangot kapták, amilyen rangot a vámórségnél elértek, illetve annak megfelelő katonai rangot. A vámórság személyi állomány ugyan hivatalosan a pénzügyi tárcához tartozott, a valóságban azonban — bujtatott módon, a Magyar Királyi Csendőrség személyi állományához hasonlóan a honvédelmi tárca diszponált a személyügyi témák felett.”

ZEIDLER : op.cit. : 62.p.

¹¹ A Nemzeti Emlékhely és Kegyeleti Bizottság Pest megyében a Nemzeti Sírkert részévé nyilvánította sírját. (Gödöllő, Dózsa György úti temető Parcella: Bal II. Sor:6 Sír:13-17 Név: POKORNY Hermann vezérezredes.)

¹² 1927. III. 31. Az Antant hatalmak megszüntették a Szövetségek közötti Ellenőrző Bizottság magyarországi működését.

¹³ DÉKÁNY — SZÖNYI: 8-10.p.

¹⁴ Az átszervezésre a 42/1942.HM.intézkedésben foglaltak szerint kerül sor.

BAJNAI: 48.p.

¹⁵ SS = Schutzstaffel [Védőosztály] a Német Nemzetiszocialista Munkáspárt katonai és védelmi szervezete volt. Az SS 1925-től 1945-ig működött. Az SS nem csak rendfenntartó testületként működött, hanem a II. világháború hadműveleteiben is részt vett. Az SS önálló rendfokozati rendszerrel rendelkezett.

SS rendfokozatok:

- Sturmmann	=	közlegény
- Rottenführer	=	örvezető
- Unterscharführer	=	tizedes
- Scharführer	=	szakaszvezető
- Oberscharführer	=	őrmester
- Hauptscharführer	=	törzsőrmester
- Sturmcharführer	=	főtörzsőrmester
- Untersturmführer	=	hadnagy
- Obersturmführer	=	főhadnagy
- Hauptsturmführer	=	százados
- Sturmbannführer	=	őrnagy
- Obersturmmannführer	=	alezredes
- Standartenführer	=	ezredes
- Oberführer	=	ezredes és dandártábornok
- Brigadeführer	=	dandártábornok
- Gruppenführer	=	vezérezredes
- Oberstgruppenführer	=	tábornagy

¹⁶ A m. kir. honvédelmi miniszter 1943. XII. 20-án kiadott – minősítési jogosultság megállapítására vonatkozó – utasításából kiderül, hogy a hadművelleti rendeltetésű 101. ráf. zlj. a IX. hadtest közvetlen alárendeltségébe tartozott. A hadtestet az erdélyi terület visszacsatolásakor állították fel és parancsnoksága akkor Kolozsvárott állomásozott. 1944. IV. 15-én még ott volt. A 101. ráf. zászlóalj akkor Nagyváradon állomásozott.

BAJNAI: op.cit. 49.p.

¹⁷ A Rádiófelderítő Szolgálat vezetői

- LEHOCZKY András alez.
- KAPCSOS Zoltán ezds.
- PÁSZKA Géza ezds.
- Dr SCHNEIDER Pál ezds.
- FLISZÁR László ezds.
- LAKATOS József ezds.

- FEKETE Flórián ezds.
- GYENES István ezds.

VÁRHEGYI: A magyar rádiófelderítés működése a hidegháború éveiben. 56-57.p.

¹⁸ Az MK Katonai Felderítő Hivatalban (jelenleg Katonai Nemzetbiztonsági Szolgálat) megtalálható egykori, hiteles és eredeti dokumentum igazolja, hogy 1974-ben LAKATOS József ezredes, a 3. önálló rádiófelderítő ezred parancsnoka kérvényezte a jogelőd szervezet megállapítását, annak megalakulási időpontjával együtt. PÁSZKA Géza ezredes, az előljáró MNVK 2. Csoportfőnökség, csoportfőnök első helyettese válaszolt a felterjesztésre. E szerint a 15 000/1947.HM.r. hatályát 1947. VI. 23-át kell a jogelőd szervezet megalakulása időpontjának tekinteni.

¹⁹ VÁRHEGYI: A magyar katonai rádióelektronikai felderítés története 1945-1990. : 210.p.

²⁰ Később Szombathelyre diszlokált és 1992-ben szűnt meg, a Magyar Honvédség Elektronikai Hadviselési koncepciójának megszületésekor.

²¹ CZUTH: 83.p.

²² ELINT = Electronic Intelligence (rádiótechnikai felderítés)
 COMINT = Communication Intelligence (rádiófelderítés)
 SIGINT = Signals Intelligence (rádióelektronikai felderítés)

²³ HEKLI: 124.p.

²⁴ 1995/CXXV.tv.

²⁵ BODA: 316.p.

²⁶ A magyar hadászati rádiófelderítés vezetői 1947-1913 között időrendi sorrendben: 1. DETREKŐI Emil őrnagy, 2. GYURICZA Imre alezredes, 3. KAPCSOS Zoltán őrnagy, 4. TÓTH Gyula őrnagy, 5. GYURICZA Imre alezredes, 6. KAPÁS Pál alezredes, 7. KAPCSOS Zoltán alezredes, 8. dr. DEMETER György alezredes, 9. LAKATOS József ezredess, 10. LUKÁCS László ezredes, 11. IHÁSZ Dezső ezredes, 12. JAKAB József ezredes, 13. GYENES István műszaki ezredes, 14. PÁSZKA Tibor műszaki ezredes, 15. SERES Antal műszaki. ezredes, 16. BALOGH Péter műszaki ezredes.

²⁷ „Az Elektronikai hadviselés egy olyan katonai tevékenység, amely magában foglalja az elektromágneses tér és az irányított energia felhasználását abból a célból, hogy ellenőrizze az elektromágneses spektrumot és támadást hajthasson végre az ellenség ellen. Felosztása: elektronikai támogatás, elektronikai támadás és elektronikai védelem.”Az elektronikai támogatás, tevékenységében, módszereiben, alapvető céljaiban harcászati szinten, azonos a rádiófelderítéssel.

Az FM 3-36 Electronic Warfare Overview (25 February 2009) 1-5 és a JP 3-13.1 dokumentum NATO dokumentum alapján:

A jegyzetekben alkalmazott rövidítések:

MONOGRÁFIÁK ÉS KISMONOGRÁFIÁK

- DÉKÁNY — SZÖNYI — DÉKÁNY István — SZÖNYI István: *A magyar katonai rádiófelderítés története*. Budapest, 2009, Zrínyi Kiadó. 110 p. HU-ISBN 978 963 32 7465 1
- PILCH — PILCH Jenő: *A hírszerzés és kémkedés története*. Budapest, 1936, Franklin. I.köt. 367 p. II.köt. 402 p. III.köt. 386 p.
- POKORNY — POKORNY Hermann: *Emlékeim, a láthatatlan hírszerző*. Budapest - Kalocsa, 2000, Petit Reál - Kaloprint. 168 p. HU-ISBN 963 92 6703 1. /Hadtörténeti levéltári kiadványok./ HU-ISSN 1417-9598.
- SZUN CE — SZUN CE (Ping Fa): *A hadviselés törvényei*. Ford.: TÓKEI Ferenc. Budapest, 1938, Balassi. 118 p. HU-ISBN 963 50 6194 3. /Kínai-magyar könyvek, 5./ HU-ISSN 1218-6600.
 Országos Széchényi Könyvtár Elektronikus dokumentum Központ Magyar Elektronikus könyvtár.
Világhálón:
<http://www.mek.oszk.hu/01300/01345/01345.htm>
Letöltés ideje: 2013. X. 15.

TANULMÁNYOK

- BAJNAI — BAJNAI Gusztáv: A magyar rádiófelderítés kialakulása és működése a kezdetektől a második világháború végéig. *Felderítő Szemle*, VI.évf. (2007) Emlékszám, 37-52.p. HU-ISSN 1588-242X.
- BODA — BODA József: Nemzetbiztonsági szolgálatok 2010 után. 307-344.p. In BODA József — PARÁDI József — SIMON F. Nándor (szerk.): *A XIX-XX. századi magyar állam nemzetbiztonsági szervezetei*. Budapest, 2013, Nemzetbiztonsági Szakszolgálat. 358 p. HU-ISBN 978 963 08 5856 4.
- CZUTH — CZUTH László: A rádiótechnikai felderítés(ELINT). *Felderítő Szemle*, VI.évf., Emlékszám, 83-120.p. HU-ISSN 1588-242X.
- HEKLI — HEKLI László: A harcászati és a hadműveleti rádióelektronikai felderítés története. *Felderítő Szemle*, VI.évf. (2007) Emlékszám, 121-160.p. HU-ISSN 1588-242X.
- JAKUS — JAKUS János: A magyar rádió- és rádióelektronikai felderítés szervezeti változásai 1990-ig. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XXIII.évf. (2013) 27-28-29-30.sz. 101-110.p. HU-ISSN 1216-6774.
- PARÁDI — PARÁDI József: Az Evidenzbüro. 33-54.p. In BODA József — PARÁDI József — SIMON F. Nándor (szerk.): *A XIX-XX. századi magyar állam nemzetbiztonsági szervezetei*. Budapest, 2013, Nemzetbiztonsági Szakszolgálat. 358 p. HU-ISBN 978 963 08 5856 4.

- VÁRHEGYI: A magyar rádiófelderítés működése a hidegháború éveiben. — VÁRHEGYI István: A magyar rádiófelderítés működése a hidegháború éveiben. *Felderítő Szemle*, VI.évf. (2007) Emlékszám, 53-82.p. HU-ISSN 1588-242X.
- VÁRHEGYI: A magyar katonai rádióelektronikai felderítés története 1945-1990. — VÁRHEGYI István: A magyar katonai rádióelektronikai felderítés története 1945-1990. *Felderítő Szemle*, VI.évf. (2007) Emlékszám, 181-198.p. HU-ISSN 1588-242X.
- ZEIDLER — ZEIDLER Sándor: *Pokorny Hermann vezérezredes kitűntetési és ami mögötte van.* 55-100.p. In BODA József — PARÁDI József — SIMON F. Nándor (szerk.): *A XIX-XX. századi magyar állam nemzetbiztonsági szervezetei.* Budapest, 2013, Nemzetbiztonsági Szakszolgálat. 358 p. HU-ISBN 978 963 08 5856 4.

JOGSZABÁLYOK

- 1995/CXXV.tv. — 1995/CXXV.tv. a nemzetbiztonsági szolgálatokról.

Mellékletek jegyzéke:

- I.sz. melléklet
Rádiólehallgatás az orosz fronton.
- II.sz. melléklet
POKORNY Hermann rádiólehallgató szolgálatának munkatársai.
- III.sz. melléklet
POKORNY Hermann őrnagyként 1917-ben.
- IV.sz. melléklet
POKORNY Hermann életútjának főbb állomásai.
- V.sz. melléklet
Wilhelm HÖTTL Hauptsturmführer (1935-ben).
- VI.sz. melléklet
A Halicopters SX 42 vevőkészüléket a magyar rádió-felderítés Rv-200 modellként használta 1947-1950 között.
- VII.sz. melléklet
R-1250 rádióvevő.
- VIII.sz. melléklet
Egy szovjet SzDR- 2M típusú rádiótechnikai felderítő berendezés.
- IX.sz. melléklet
Magyar gyártmányú REV-251 rövidhullámú felderítővevők.
- X.sz. melléklet
VU-141 URH RÁF állomások telepítve.

I.sz. melléklet

Rádiólehallgatás az orosz fronton.

Forrás ! POKORNY Hermann: *Emlékeim, a láthatatlan hírszerző.* Budapest - Kalocsa, 2000, Petit Reál - Kaloprint. 168 p. HU-ISBN 963 9267 03 1. /Hadtörténeti levéltári kiadványok./ HU-ISSN 1417-9598.

Világhálón: <http://www.mek.oszk.hu/02000/02095/html/images/f5.jpg>

Letöltés ideje: 2013. X. 10.

Pokorny Hermann rádióhallgató szolgálatának munkatársai.

Forrás ! POKORNY Hermann: *Emlékeim, a láthatatlan hírszerző.* Budapest - Kalocsa, 2000, Petit Réal - Kaloprint. 168 p. HU-ISBN 963 9267 03 1. /Hadtörténeti levéltári kiadványok./ HU-ISSN 1417-9598.

Világhálón: <http://www.mek.oszk.hu/02000/02095/html/images/f4.jpg>

Letöltés ideje: 2013. X. 10.

POKORNY Hermann őrnagyként 1917-ben.

Forrás ! POKORNY Hermann: *Emlékeim, a láthatatlan hírszerző.* Budapest - Kalocsa, 2000, Petit Réal - Kaloprint. 168 p. HU-ISBN 963 9267 03 1. /Hadtörténeti levéltári kiadványok./ HU-ISSN 1417-9598.

Világhálón: <http://www.mek.oszk.hu/02000/02095/html/images/f52.jpg>

Letöltés ideje: 2013. X. 8.

POKORNY Hermann életútjának főbb állomásai.

1897. augusztus 20.	Bécs, k. k. Landwehr hadapródiskola
1900. augusztus 18.	Felavatus után bécsi k. k. Landwehr gyalogezred
1900-1903.	Hütteldorf, bécsi k. k. 1. Landwehr gyalogezred III. zlj. 9. sz.
1903-1904.	Bécs, főtiszti tanfolyam
1904-1906.	Bécs, Hadiiskola
1906. október	Graz, k. k. 43. Landwehr dandár
1909 ősze	Graz, III. hadtestparancsnokság
1909. szeptember-október	Bulgária
1910. március	Bécs, Instruktionsbüro des Generalstabes
1913. február-november	Oroszország
1914. augusztus	Teschen, hadsereg-főparancsnokság
1914. szeptember-1916. március	rádiólehallgatás a k. u. k. 2., 3., 4. és a Mackensen hadseregparancsnokságnál
1916. augusztus	k. k. 26. Landwehr gyalogezred
1917. november-1918. március	Breszt-Litovszk, fegyverszüneti delegáció
1918. november	Bécs, magyar szolgálatban
1920. április-július	Debrecen, vasi gyalogezred debreceni zlj.
1920. július-október	Krím, Vrangel-hadsereg
1920. november-1925. április	VKF Nyilvántartó iroda, "X" csoport
1925. április-november	Szeged, vegyesdandár
1925. december	Budapest, VKF "B" csoport
1926. április-1928. október	Budapest, Budapesti Vámörkerület
1930. május-1934. május	Miskolc, VII. vegyesdandár
1935. május	nyugdíjazás
1945. január-február	Heves, Rogyin Jakovlevics Malinovszkij marsall főparancsnoksága
1945. február-1949. február	Budapest, Külügyminisztérium
1949. február	végleges nyugdíjazás

Forrás ! POKORNY Hermann: *Emlékeim, a láthatatlan hírszerző.* Budapest - Kalocsa, 2000, Petit Reál - Kaloprint. 168 p. HU-ISBN 963 9267 03 1. /Hadtörténeti levéltári kiadványok./ HU-ISSN 1417-9598.

Wilhelm HÖTTL Hauptsturmführer (1935-ben)

Forrás ! Forrás: <http://www.holocaustresearchproject.org/nazioccupation/images/hoettl.JPG>
 Letöltés ideje: 2013. X. 21.

**A Hallicrafters SX 42 vevőkészüléket a magyar rádió-felderítés
Rv-200 modellként használta 1947-1950 között**

A képen látható Hallicrafters SX-42 típusú vevőkészüléket az 1947-1950-es évek között a honvédségen belül a rádiófelderítés (RÁF) használta. A II. vh. után az osztrák ELTZ, a magyar Zelenka vevőkészülékei mellett az angol Redifon (R-50), a BC-342, BC-348 a BC431 (USA) Ediston és Rhode Schwarz kommunikációs vevőkészülékeit alkalmazták.

Forrás ! <http://www.radiomuseum.hu/sx42.html>

Letöltés ideje: 2013. X. 22.

R-1250 rádióvevő

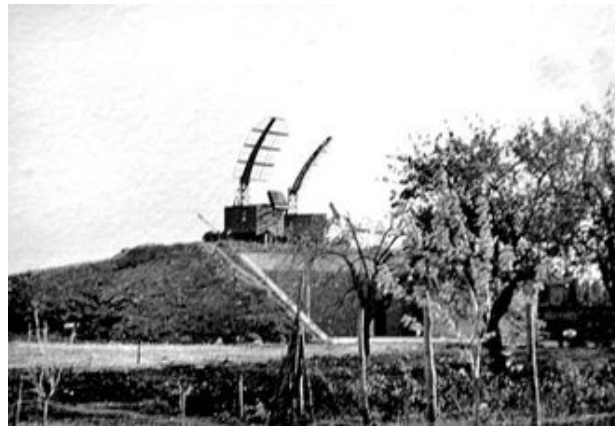

ML 400-as vevőt 1963-ig használták, de egyre fontosabbá vált a frekvenciapontosság és a stabilitás. 1960-1961-ben elkezdték tervezni az R-1250-es szintétes vevőkészüléket. A készülék nagyon jól sikerült, az egyik legjobb rövidhullámú készülék lett, stabil volt, minden akkor ismert üzemmódban használható volt. A nagy stabilitást és pontosságot a szintétesben alkalmazott kvarckristály termosztátba helyezésével érték el. A készülék hasonlít az orosz R-250-re. Ezek a készülékek a rádióamatőrök körében még ma is népszerűek.

Forrás ! <http://www.radiomuseum.hu/ml1250.html>

Letöltés ideje: 2013. X. 10.

Egy szovjet SzDR- 2M típusú rádiótechnikai felderítő berendezés

Az SzDR 2M rádiótechnikai felderítő berendezést a magyar rádióelektronikai felderítés széleskörűen használta egészen 2003-ig. A kép forrása: Lencsés Károly: A magyar rádiófelderítők a Földközi-tengert figyelték.

Forrás! <http://www.nol.hu/archivum/archiv-403485>

Letöltés ideje : 2012.10.12.

Magyar gyártmányú R-251 rövidhullámú felderítővevők.

Forrás !

http://www.militaermuseum-anhalt.de/index.php?option=com_rsgallery2&page=inline&id=59&Itemid=54

Letöltés ideje : 2013. X. 24.

VU-141 URH RÁF állomások telepítve

A Magyar Néphadseregben 1976-ban rendszeresítették a VU-141 M/CS URH rádiórelé lehallgató állomásokat.

Forrás ! <http://www.vogl-dessau.de/UKW.htm>